

روایت یک هفته

نگاهی به واقعیت‌های اقتصاد: برای فردایی پایدارتر

دوشنبه ۳۰ شهریور

۳

بودجه؛ قیمت تصمیم

“

هر حکم بودجه‌ای، علاوه بر اثر مالی بر منابع و مصارف دولت، پیامدهایی فراتر از تراز مالی دولت در اقتصاد برجای می‌گذارد. ممکن است باز مالی یک تصمیم محدود بماند، اما آثار آن از مسیر تغییر قیمت‌های نسبی، انگیزه‌های سرمایه‌گذاری، هزینه تأمین مالی و تخصیص منابع، دامنه‌ای گسترده‌تر پیدا کند.

بودجه سال ۱۴۰۶ می‌تواند معیاری تازه به ارزیابی پیشینی احکام بیفزاید؛ قیمت تصمیم را فقط در حساب دولت نسنجیم؛ اثر آن را در حساب اقتصاد نیز محاسبه کنیم.

می‌توان این معیار را "شناسنامه دوگانه مالی - اقتصادی تصمیم" نامید؛ در یک سوی آن، آثار مستقیم و میان‌مدت هر حکم بر منابع، مصارف، بدهی و تعهدات آتی دولت بررسی شود و در سوی دیگر، پیامدهای آن بر متغیرهای کلان، انگیزه‌های اقتصادی و تخصیص منابع مورد ارزیابی قرار گیرد.

چهبسا تصمیمی در تراز دولت کم‌هزینه جلوه کند، اما هزینه‌ای بزرگ‌تر به اقتصاد تحمیل کند؛ یا برعکس، هزینه‌ای محدود برای دولت، بازدهی اقتصادی بیشتری ایجاد کند.

رقم بودجه، اثر مالی تصمیم را نشان می‌دهد؛ اما قیمت اقتصادی آن، در پیامدهای تصمیم آشکار می‌شود.

بودجه‌ریزی زمانی به بلوغ می‌رسد که پیش از تصویب هر تصمیم، اثر مالی آن بر دولت و پیامد اقتصادی آن بر کشور را توانمان مورد ارزیابی قرار دهد.

یکشنبه ۲۹ شهریور

۲

بودجه؛ مرز توان

“

بودجه‌ریزی، پیش از آنکه تقسیم منابع میان دستگاه‌ها باشد، تعیین حدود مداخله مالی دولت در اقتصاد است. منابع برآورد می‌شوند؛ اما هنگامی که تعهدات و مصارف از منابع پایدار فراتر می‌روند، فاصله میان آن‌ها به بدهی و تعهدات آشکار و پنهان منتقل می‌شود.

انتظار از بودجه ۱۴۰۶، افزودن یک قید مهم به این معادله است که هر منبع قابل تأمین، الزاماً منبع قابل اتکا نیست.

مالیات، انتشار بدهی، واگذاری دارایی یا سایر روش‌های تأمین مالی، علاوه بر ارزش اسمی، آثار متفاوتی بر اقتصاد و تعهدات آینده دارند. می‌توان این معیار را ظرفیت بودجه‌پذیری اقتصاد نامید؛ مرزی میان نیاز مالی دولت و توان واقعی اقتصاد.

بر این مبنا، سقف مخارج نباید صرفاً تابع امکان تجهیز منابع باشد؛ کیفیت، پایداری و آثار اقتصادی تأمین منابع نیز باید در تعیین آن لحاظ شود. سپس، در محدوده این سقف، اولویت مأموریت‌ها و اثربخشی برنامه‌ها، مبنای تعیین اعتبارات پیشنهادی قرار گیرد.

بودجه پایدار، با وصول منابع آغاز می‌شود؛ اما با پایداری منابع معنا پیدا می‌کند.

اندازه بودجه فقط تابع توان تأمین مالی دولت نباشد؛ ظرفیت بودجه‌پذیری اقتصاد نیز حد و مرز آن را تعیین کند.

شنبه ۲۸ شهریور

۱

بودجه؛ نقطه صفر

“

بودجه‌ریزی سالانه معمولاً از یک پرسش آشنا آغاز می‌شود؛ اعتبار موجود، سال آینده چقدر تغییر کند؟ شاید بودجه ۱۴۰۶ فرصتی باشد تا پیش از تغییر اعداد، خود پرسش را تغییر دهیم.

انتظار می‌رود در تدوین بخشنامه و سپس لایحه بودجه، بازبینی هزینه‌ها یک گام به عقب‌تر برود؛ پیش از اعتبار، مأموریت بازبینی شود. آیا هر مأموریت همچنان ضرورت دارد؟ باید توسط دولت انجام شود؟ همین دستگاه باید متولی آن باشد؟ و آیا مسیر کارآمدتری برای انجام آن وجود ندارد؟

در این نگاه، بودجه سال قبل نقطه عزم قطعی سال آینده نیست؛ سابقه برخورداری از اعتبار نیز به تنهایی نمی‌تواند مبنای استمرار آن در لایحه سال آینده باشد. بودجه سال ۱۴۰۶ می‌تواند از یک نقطه صفر فکری آغاز شود؛ جایی که هر مأموریت، برنامه و هزینه دوباره در برابر مسئله امروز کشور، کارایی و نتیجه مورد انتظار سنجیده شود.

نقطه صفر بودجه، صفر کردن اعداد نیست؛ صفر کردن پیش‌فرض‌هاست. شاید نخستین گام در بازآفرینی منطق بودجه‌ریزی کشور همین باشد؛ بودجه را از آنچه تاکنون داشته‌ایم آغاز نکنیم؛ از آنچه واقعاً باید انجام دهیم، آغاز کنیم.

سه شنبه ۳۱ شهریور

۵

بودجه؛ میراث سال

“

بودجه‌ریزی سالانه معمولاً با توازن منابع و مصارف سنجیده می‌شود؛ اما تراز حسابداری یک سال، به تنهایی تصویری کامل از وضعیت مالی دولت ارائه نمی‌کند. ممکن است منابع و مصارف در ظاهر متوازن شوند، درحالی‌که بدهی‌ها، تعهدات آتی یا کاهش ارزش دارایی‌های عمومی، بار مالی تازه‌ای به سال‌های بعد منتقل کنند.

بودجه ۱۴۰۶ می‌تواند یک گام فراتر برود؛ به جای توقف در تراز سالانه، تغییر خالص ثروت عمومی را نیز مورد ارزیابی قرار دهد.

در این نگاه، پرسش فقط میزان دریافت‌ها و پرداخت‌های دولت نیست؛ باید روشن شود در پایان سال، ارزش دارایی‌های عمومی، حجم بدهی‌ها و تعهدات آینده چه تغییری کرده و مجموع این تغییرات، چه اثری بر وضعیت مالی دولت برجای گذاشته است.

می‌توان برای بودجه، صورت تغییر خالص ثروت عمومی تعریف کرد؛ گزارشی که در کنار تراز منابع و مصارف، تغییر دارایی‌ها، بدهی‌ها و تعهدات آتی را نیز آشکار کند.

تراز بودن بودجه، الزاماً به معنای تراز بودن دولت نیست.

بودجه هم خوب، تنها دخل‌وخرج یک سال را متوازن نمی‌کند؛ میراث مالی تصمیم‌های امروز برای سال‌های آینده را نیز آشکار می‌سازد.

یک هفته با

بودجه سال ۱۴۰۶

یادداشت‌های روزانه

فعال اقتصادی

فرج‌الله معماری

www.ietclub.ir

چهارشنبه ۱ مهر

۶

بودجه؛ فراتر از اعتبار

“

ارزش بودجه عمومی را نمی‌توان تنها با میزان اعتبارات و محل مصرف آن سنجید. هر ریال بودجه، علاوه بر اثر مستقیم، می‌تواند ظرفیتی برای تجهیز منابع غیردولتی و تشکیل سرمایه جدید در اقتصاد ایجاد کند. این ظرفیت، به شیوه طراحی برنامه‌ها و میزان مشارکت بخش خصوصی بستگی دارد.

بودجه سال ۱۴۰۶ می‌تواند معیاری تازه به ارزیابی اعتبارات پیشنهادی بیفزاید؛ از سنجش مقدار اعتبار، به سنجش ضریب اهرمی بودجه حرکت کنیم.

در این نگاه، برای هر برنامه سرمایه‌گذاری باید روشن شود منابع عمومی چه میزان سرمایه خصوصی، تأمین مالی بازار و مشارکت غیردولتی را فعال می‌کند. می‌توان ضریب اهرمی بودجه را شاخصی برای سنجش نسبت سرمایه غیردولتی تجهیزشده به اعتبار عمومی به‌کارگرفته‌شده تعریف کرد.

چنین رویکردی، نقش دولت را از تأمین‌کننده مستقیم منابع به تسهیل‌گر و شریک سرمایه‌گذاری توسعه می‌دهد؛ مشروط بر آنکه تعهدات مالی و ریسک‌های مشارکت نیز ارزیابی شوند.

قدرت بودجه، فقط به میزان اعتباری که دولت به کار می‌گیرد وابسته نیست؛ به سرمایه‌ای نیز بستگی دارد که در اقتصاد به حرکت درمی‌آورد.

بودجه ۱۴۰۶ را تنها با اعداد تازه ننویسیم؛ با منطقی تازه برای فعال‌سازی سرمایه کشور تدوین کنیم.

